

mula
skupina korijenja svezanih zajedno

Mula (Korijen) konstelacija zvijezda koja odgovara sljedećim zvijezdama ϵ , ζ , η , θ , ι , κ , ν , λ , μ i ν u repu Škorpiona. Simbol Mule je skupina korjenja svezanih zajedno (isprepleteni korjeni).

Korijen (biljke) je dio biljke koji se najčešće nalazi ispod površine zemlje

Korijen (matematika) je obrnuta funkcija od potencije, najčešće se, bez pobliže oznake, misli na kvadratni korijen

Korijen (lingvistika) osnovni oblik, porijeklo riječi (može biti zajednički za više jezika)

Korijen zuba

Prije doba Robe, znamo postojalo je Doba Darova, reciprociteta, davanja i primanja¹

Na podu pored mene vidim bijelu prozirnu ljušturu skakavca. Ljuštura poput one koju cvrči ostavljaju kada mijenjaju kožu. Nisam znala da to i skakavci rade.

Tako je savršena i delikatna. Sve je tu : ruke, noge, oči...Bijela prozirna ljuštura graciozne smrti ili rođenja. A na leđima se nalazi rupa iz koje je iskočio iz svoje kože.

Pitam mamu da li zna da skakavac mjenja kožu a ona mi odgovara : „ Pa da... znaš da od nekud moraju doć...”

Čežnja za domom je san o pripadanju, biti jednom OD mjesta a ne U mjestu.

Dom lebdi na horizontu turističkog života kao jezovita mješavina skloništa i zatvora. Najdraži turistov slogan je : “ Trebam više prostora, a prostor je zadnja stvar koju će pronaći u domu.”²

O pripadanju, hodočašću, prostoru i susretima.

Što je to pripadanje?

Glad za pripadanjem čežnja je za pronalaženjem mosta izvijenoga preko udaljenosti, od izdvojenosti do bliskosti. Svatko čežne za bliskošću i sanja o gnijezdu.

U svojoj knjizi “Vječni odjeci” John O’ Donahue kaže : “Možda je vaša glad za pripadanjem uvijek aktivna i intenzivna, jer ste pripadali potpuno prije no što ste došli ovdje. Ova glad za pripadanjem je odjek i odraz vašeg nevidljivog nasljeđa. Vi ste odnekud drugdje gdje ste znani, zagrljeni i zaštićeni. To je također tajni kori- jen iz kojeg proizlazi sva čežnja.

Nešto u vama zna možda se i sjeća, da vječno pripadanje oslobađa čežnju u njenu najsigurniju i najpotentni- ju kreativnost. Stoga je vaša čežnja često mudrija od vašeg konvencionalnog smisla za podesnost, sigurnost i istinu... Tvoja te čežnja dovodi to potpunog ostvarivanja svih mogućnosti koje spavaju u ilovači tvoga srca, ona zna tvoj vječni potencijal, i neće se umiriti dok se u potpunosti ne probudi.”³

Što je to sveto?

Mogu li moje povratke na otok Rab smatrati hodočašćem? Vraćam se svaki put kako bi pronašla dijelove svoje duše, fragmente zaostale u sjećanjima, glad za bliskosti i prisutnosti, za svetim mjestom pripadanja i spajanja sa

...

“Svetost nije nešto zadano ili stalno, ono se mora neprestance i iznova stvarati. Hodočasnik mora uložiti svje- stan napor da bi upotrijebio odgovarajuće simbole, mitove i rituale ne bi li oživio iskustvo hodočašća i svetost mjesta učinio stvarnim.”⁴

Stoga ja postajem proizvođačica svetoga.

Moram li živjeti od svojih mitova kako bi iznova obnavljala vlastitu povijest kako bi potvrdila svoj identitet i iznašla svoju cjelovitost? U trenutku kada mi se čini kao da odlazim sa mjesta ja mu se opet vraćam.

Od malena sam osjećala čežnju za nečim većim, širim, intimnijim od onoga što mi je bilo ponuđeno. Česti trenuci osame u meni su stvarali zgusnuti svijet odnosa između stvari i oblika, prirodnih pojava i biljaka i životinja.

Zaista, uviđam sa zabrinutim smiješkom da se nije mnogo promijenilo. I kao da su svi odlasci upravo sa toga mjesta, kroz fizičko odvajanje od obitelji i rodnog mjesta i ona psihička kroz traganja za novom stvarnošću kao da su me samo pripremili za povratak

Ne mogu si pomoći da ne vidim da se u svom diplomskom bavim nečime što je prošlo. Starom paradigmom, starim uvjerenjima, starim područjem interesa i ispada da je ovo osvrt. Osvrt koji me zaustavlja da pogledam unazad, jer ono što je posrijedi je to da se možda bojim pogleda naprijed. Jedno znam - ovo je moj posljednji rad u kojem se bavim vlastitom obitelji.

Mreže srodstva ne mogu biti sigurne u svoje šanse za opstanak, a kamoli u izračunavanje svog životnog vijeka. Ta krhkost ih čini još vrjednijim. One su sada krhke, nježne, delikatne, one izazivaju zaštitničke osjećaje; one stvaraju želju da se grli, mazi, pridobija; one žude da budu tretiranje pažnjom punom ljubavi. One više nisu sigurne u sebe pošto su bolno svjesne koliko bi fatalan za njihov opstanak bio jedan jedini pogrešan korak. Povezi i čepovi za uši se više ne upotrebljavaju - obitelji pažljivo gledaju i slušaju, vrlo spremne popraviti svoje postupke i spremne da nadoknade brigu i ljubav u istoj količini. Paradoksalno ili na poslijetku i ne toliko paradoksalno, privlačne sile srodstva naglo rastu kako se magnetizam i nosive sile naklonosti smanjuju. I tako, evo nas ovdje njišemo se i manevriramo između dva svijeta, značajno udaljena i u sukobu jedan sa drugim, a opet su oba poželjna i potrebna - bez jasno podijeljenih prolaza a kamoli utabanih staza između njih⁵, kaže Bauman u svome djelu Fluidna ljubav, prepostavljauci odnos srodstva odnosu naklonosti, prema kojem nas ipak veže slobodan izbor za razliku od srodstva koje nam je zadano. Iako bi mnogu rađe stavili odnos naklonosti na prvo mjesto sa svim atributima koje pripisujemo srodstvu kao što su pouzdanost i trajnost.

Bojim se prevelikog objašnjavanja stvari, danas stvari vole biti višeznačne i intelektualne, u trendu sa tekovinama što je i prirodno i bilo bi zgodno da se ne ogolim. Da ispričam priču kroz nešto drugo a najbolje kroz rad, ali ... upravo ova slova sa natruhama kiča u meni otvaraju mogućnost odnosa sa pisanom riječi.

Kad spomenem sveto odmah osjetim težinu.

Zanimljiva poanta u ranije navedenom tekstu o hodočašćima jest da su neki antropolozi prihvatili religije koje su kao istraživači proučavali te je nastao proces koji je počeo živjeti sam od sebe, pa se pitam ako pristupim odnosu sa majkom na taj način hoće li i mene to promijeniti, kao što sam ju već doživjela na drugačiji način zapisivajući njena iskustva sa hodočašća.

Čini se da antropologija iskustva sluti nužnost transcendiranja mita o epistemološkim sposobnostima uma i njegove konstrukcije hodočasničke ili bilo koje druge stvarnosti.

Legitimno je pitanje zašto bi znanstveni um u istraživanju religioznog, subjektivnog, transformativnog iskustva hodočasnika bio jedini način razumijevanja tog iskustva?⁶

Moguće da je moje mjesto hodočašća ovo polje. Susret je moje iscjeljenje.
Nije dom moje pitanje nego pripadanje. Prepoznavanje i odnos.

Sv. Tikvica

Tikvica klije raste i cvate pa ju pojedem ili suši i vene pa postaje kompost. Svako ljeto isti proces. Želim uhvatiti još malo toga prije nego što ode. Ništa nije stalno. Koliko napornih borbi za o.p.s.t.a.n.a.k ovoga ili onoga. Uvjerena i prava. Da me se vidi i čuje, da volim i da me vole, da se dotaknemo i susretnemo, da nadrastemo ovo iskustvo.

Izgleda da je ovo tekst o rastanku.

Trebala sam ovo ljeto prodavati hot dogove sa Martinim dečkom, plaća 20 kn na sat. Ali odustao je, rekli su da će pokušati sami. Ana P. je rekla da je posao na štandu sa hot dogovima gdje ću nabijati hrenovke u peciva vrhunac mog diplomskog rada i razrješenje sa mama - tata pričom kroz simbolički čin.

Ipak mislim da će razrješenje morati biti prikazano nekako drugačije doli kozmičkog odnosa između hrenovke senfa i kruha.

Iako razrješenje je nešto što se događa zauvijek.

Mama, Majka od Boga i ja

Neki ljudi vole dijeliti i klasificirati dok su drugi graditelji mostova, pletu relacije koje diobu pretvaraju u živući kontrast, čije su moći da djeluju, da potiču razmišljanje i osjećaj.⁷

Međugorje

Ovako : moje prvo hodočašće je bilo Međugorje. Samo Međugorje mi se dojmilo isto kao neko više turističko mjesto nego kao hodočasničko mjesto ali sam doživila jako puno u tom Međugorju. Od prve večeri na svetoj misi, gdje sam doživila prvu Božju ljubav stvarno. Ljubav Majke Božje i to je neopisivo. Bila sam puna ljubavi i tako sam imala potrebu da to podijelim sa ostalima, te žene koje su se našle uz mene. Ja sam ih grlila i ljubila, kao da mi je Bog ili Majka Božja rekla podijeli to sa ostalima. Imala sam tu potrebu da svih zagrlim i da sa svima ono to dijelim. Tako mi je bilo skoro na svakoj misi u Međugorju. Osjetila sam jedan poseban mir, duševni mir, jedan, ne znam, imala sam dojam da bi tamo mogla vječno ostat. Takav sam imala tamo taj osjećaj. To je bil poseban osjećaj. Zapravo i od tog hodočašća, ja nisam bila da sam bila neki veliki posjetitelj crkve da sam često na misu išla. Ali od tog hodočašća meni je strašno privukla misa, ono svaka misa...na svakoj misi doživiš poseban mir, posebno zadovoljstvo. Spoznaja da stvarno nešto postoji a ni sama ne znam šta.

Lourdes

Sva ta zdanja, sve te crkve, spilja gdje se pokazala Majka Božja Bernardici.

Prvu večer kad smo se išli molit ispred spilje, je to bilo navečer, ili je to bilo jutro? Ujutro ja mislim. Jako rano ujutro smo ja i moja Ljuba išle doli svi su još spavali i priz Majku Božju smo se molile i tražiš u sebi sve ono šta ti srce želi...Bil je mir, tišina negdje oko 5 sati ujutro je to moglo bit. Mir, tišina, spokoj onaj baš neki poseban...i tu sam onda osjetila na polasku kad smo krenule prema hotelu, samo sam osjetila jedan vjetar kako me je prošal vjetar, ja sam bila sva u jednoj milosti božjoj. Ko da nisam išla po zemlji. Sva sam bila u jednoj božjoj milosti, zapravo tako sam se i osjećala i ja pitam Ljubu : „ Ljubo ča puše?“ ona kaže : “Ne, mir tišina.“

A ja san točno vjetar osjetila. S tin vjetron se Bernardici pokazala Majka Božja. I kada san čitala te knjige o tome najprije je osjetila vjetar, vjetar je osjetila ono, oko sebe i onda je ugledala Majku Božju. Kupanje u bazenima tamo u tim kadama lurske vode doživila sam sa jednim posebnim mirom. Iako sam čula ono...jer to su samo pregrade, zavjese između kada i to...iako sam čula ljudi ono škviknu, jauknu ...ja sam ušla u tu kadu, tu vodu sa jednim posebnim mirom. Zapravo sa jednim veseljem. I još one sestre...tamo su bile neke časne sestre, ne znam sad da li su sve časne ili ne one su se baš iznenadile. Baš ono sa jednim posebnim mirom sam ušla u tu vodu...baš ono sam osjetila posebno.

A zač neki viknu?

A ne znam. Umoču se u tu vodu, škviknu ili nešto. Ne znam zbog čega.

Jer je hladna voda? Je hladna voda?

Voda? Voda je izvorska. Ali meni uopće ni hladna voda bila. Meni je bila normalna. Meni je sve to normalno bilo, razumiš.

I do kuda uđeš u vodu?

Ovako legneš, ko kade su, betonske. Oni su sve to napravili.

Legneš cijelom dužinom?

Da.

A skineš se ili?

Da, da skineš se u njihov ogrtač. Imaš pred kabinu, tamo se skineš obučeš njihov ogrtač. I onda uđeš po stepenicama u tu kadu i sestre ti ono reču...i vjerojatno su to časne sestre i ljudi koji su određeni za tako nešto. I sve te oni upućuju, je...pomole se i moliš sa njima, ali san osjetila posebno nešto, jednostavno blaženstvo u toj vodi. Osjetila sam sve ono kako bi ti rekla, ča san, onu milost sam osjetila, kako ča san ju doživila tu milost ispred spilje, ispred Majke Božje, osjetila sam onaj vjetar, sve je to bila ona Božja milost koju sam ja doživila, zapravo to je vjerojatno milost Majke božje koja se tamo ukazala Bernardici.

U Lourdesu me jako fascinirala organizacija, posebno organizacija.

To ti Sabina ide ko po špagu. Tamo je masa ljudi, hiljade, hiljade ljudi, invalida u kolicima koji ljudi sa takvom mirnoćom pelju. I kad čekaš na kupanje u toj vodi to je puno tih kabina. Posebno su muške, posebno su ženske tako da nisi ono, u doticaju. Ali sa takvom organizacijom, sa takvim mirom. Ti invalidi, jednostavno na njima osjetiš da jedva čekaju da se umoče u tu vodu. Vidiš im na licima, ono, iščekivanje da se umoču u tu vodu. Onda procesija... procesija navečer po Lourdesu, po tom velikom trgu oko Majke Božje gdje je kip. Ne ispred špilje nego to ti je još... crkva je, pa je špilja, pa je kip i sa ove strane veliki postavljen i onda ti je veliki plato i onda ti je tu ... ali je zapravo to, to su ti mjesta određena gdje te dočekuju i tako, procesije... uz svjetla, uz pjevanje. To moraš doživjeti Sabina. To je posebno nešto. Križni put koji smo radili, onda smo bili u posjetu Bernardicinoj kući gdje se Bernardica rodila, pa smo išli križni put praviti... Hvala ti Bože ča san bila tamo. Stvarno. Vidjela sam puno, doživjela sam puno, spoznaja da je nešto nadnaravno, nadljudski postoji...

Zač misliš da to ne postoji bilo kadi?

Je, je... Vjerojatno postoji svugdje. Ali tamo su ta mjesta označena zbog toga što je bilo ukazanje Sabina, što je bilo i priznato je od strane crkve da je bilo ukazanje i sve i to je... onda vjerojatno tamo nešto posebno doživiš.

Zatim sam bila u **Mariji Bistrici**, to je bilo samo jednodnevno hodočašće, isto posebno nešto... u toj crkvi, u tom zdanju i tamo si me ti došla posjetiti i stalno sam mislila ono: „ Jesi mi došla, jesi mi došla... “. Ono oblačići neki su letili ispred mene, ja sam htela uloviti... al jednostavno ti oblačići.

Al od čega?

Ne znam...

Od kakvog materijala? Ko dim?

Pjenica... Neka pjenica ko da je. Ne znam.

Pa jesi ih mogla uloviti?

Ne, jednostavno ti dođe ovako ti stoji ispred tebe i...

Ko optička neka...?

Ne. Vidiš ih... Ja sam ih vidila.

Ne vidi to valjda svaki... To ti se valjda tako dogodi jedanput u životu, na primjer...taj oblačić koji je išao ja san išla za njim sa očima i onda je jednostavno nestal.

Kako bi ti rekla... To imam osjećaj ko da je to bilo nešto: da uloviš da bi to nestalo u rukama takav sam imala osjećaj, razumiš? Da ideš ulovit da ne bi moglo to...

Ja mislim da je to vjerojatno...da je to...vizija.

Ne znam da li je vizija, ja sam to isto jedanput u našoj crkvi vidila.

Oblačić?

Da. Ni to vizija. Jednostavno dođe ti jedan oblačić gledaš i stvarno vidiš.

Ti ga jedina vidiš?

Pa ne znam rekla je Ljuba da je ona isto tako jedanput vidila taj oblačić sebi, ja mislim ovde va crkvi.

Ne znam...

E onda je bilo hodočašće, poslije toga...Di smo išli...Hodočašće, di smo išli poslije toga...

Bila sam još jedanput u Međugorju ali ga tako doživila, doživila sam zapravo crkvu sv. Duja u Splitu...fascinirala me ta crkva, ne znam jesi bila, sv. Duja u zidinama nutra...

Onda smo išli...**Poljska**. Poljska me isto onako dosta dojmila. Sve ono što smo vidili, posjetili, sve to...

Na Jasnu goru dok smo došli, to je posebno nešto. Jasna gora, ali to se stvarno ono vidi...mi smo tamo spali u onom nekom nije to bil nikakav luksuz, znaš nešto, jeli smo u toj menzi, isto moraš na rad čekati... Baš je ono hodočasničko, vidi se, ništa ono ekstra da je. Ta Majka Božja koja se navečer...mi smo u 6 sati, oni su to tako napravili...to je crna Majka Božja. Crna Majka Božja sa djetetom, sa Isusom. I oni su to tako napravili preko dana nju ne vidiš al ni to neka, neka zavjesa da vidiš da se diže zavjesica. To je preko nje napravljeno i to se navečer uz taj određeni program, ne program, kako bih rekla određeno sviranje i to ti se pomalo diže i to ti se otkriva. To je nešto posebno. Posebno je to. Jednu večer smo bili tamo, da, na Jasnoj gori. I onda smo bili... Ništa nisam posebno doživila svi ti dani do zadnjeg jutra kad smo trebali poč na put. E kad smo trebali se ustati ujutro ja otvorim oči a ona stoji ispred mene. Ta slika. Jednostavno vidiš tu sliku. Sliku vidiš ispred sebe točno onu kadi je ona otkrivena u toj crkvi iznad oltara i stoji ti.

A kad trepneš?

Ne, ne znam. Jednostavno ja sam ju vidila ispred sebe, ja san vidila to ispred sebe.

Pa možda je to isto ko onaj oblačić...

Ne znam Sabina. Ne znam, nisam se sad ja ono budila da vidim Majku Božju. Ja sam jednostavno otvorila oči i ona je stala ispred mene.

Jesi se prestrašila?

Ne. Nisam. Jednostavno ugodno si iznenađen. Onda si posle misliš, znaš ono razmišljaš možda neki osjeća prije neki posle, neki...kako bi ti rekla. Evo meni na sam polazak. Ja sam je na sam polazak vidjela, ono baš ko da mi se ukazala ta slika da pogledam.

I to ti još nešto moram reć, ne znam da li sam ti to već rekla, kad sam došla iz Poljske ...prvu večer kad san doma spala ja san sanjala i neko mi je govoril : „ Djeca ti se rastavljaju“, a nisam znala. Meni je to Majka Božja rekla i puno puta mi se dogodi da čujem, mislim čujem, neko mi reče nešto. Neko mi nešto reče, opomene me na nešto, kako bi ti rekla ono...I čujem ja taj glas ali ja ne znam ki mi to reče. Jednostavno mi neko reče i meni je neko rekao djeca će ti se rastavit i vjerujem da je to bilo ukazanje Majke Božje meni i da me ona na to opomenula.

I ja se samo probudim i ja rečen : „ Ma to je bil meni samo san.“ I djeca su popodne navečer... Siniša moj je došal i rekal mi je to.

Ma da?

Da. Da se oni razilaze. To ti je živa istina. Bilo mi je strašno tu zimu.

Svijet kao Pustinja nalaže da se život živi poput hodočašća. I zbog toga što je život poput hodočašća a svijet na ulaznim vratima poput pustinje, - bezličan, i njegovo se značenje tek treba donijeti u život kroz razna lutanja koja će nas preusmjeriti na stazu na čijem završetku boravi značenje.

To donošenje smisla se zove gradnja identiteta. Hodočasnik i pustinjoliki svijet kojim on hoda stječu njihova značenja u suradnji i jedno kroz drugo.

Oba procesa uvijek mogu i nastavljaju dalje jer, uvijek je između cilja i sadašnjeg trenutka prisutna udaljenost. (Hodočasnik se uvijek usmjerava ka cilju koji još nije dostignut). Značenje i identitet postoje samo kao projekti i njihova udaljenost omogućava tom projektu postojanje. Udaljenost je ono što nazivamo objektivnim jezikom prostora, iskustvo o kojem u subjektivnim, psihološkim terminima govorimo sa nezadovoljstvom i ocrnjivanjem ovoga ovdje i sada.

Udaljenost i nezadovoljstvo imaju istu referencu, i oboje imaju smisla sa životom kojega živimo kao hodočašće. "Ovdje" postaje čekanje, "ondje" postaje zadovoljenje. Koliko je odavde do tamo, od čekanja do zadovoljenja, od praznine do smisla, od projekta do identiteta? 10 godina, 20?

Vrijeme kojim mjerimo udaljenosti mora biti poput ravnala - ravno, u jednom komadu, sa jednakim udaljenostima, sačinjeno od čvrstog i pouzdanog materijala.

Poput života samog, ono je usmjereno, kontinuirano i nesavjetljivo. Ono maršira naprijed i prolazi pored.

Život i vrijeme sačinjeni su po mjeri hodočašća.⁸

U Baumanovom tekstu hodočašće znači gradnja identiteta, hodočašće znači obećana zemlja, tamo i onda kada. Mjesto na kojem je sve u redu onda kada se tamo stigne.

Ocjenjujemo naš život danas na isti način kako je čovječanstvo ocijenilo planet prije putovanja Kristofora Kolumba : kao ravnu liniju koja naglo dolazi na kraju. Sada znamo da je planeta kružna i da postoji točka gdje se kraj i početak susreću, a opet nastavljamo sagledavati stvarnost sa istom zbunjenošću oko evolucije vlastitih života.

Postoje učenjaci poput Josepha Cambella i Marie Gimbutes koji nalažu da proučimo raniji model predloška za život a to je krug. Krug prati univerzalne principe koji su sadržani u prirodi.⁹

I zato valja promatrati prirodu. Ono što sam vidjela crtajući biljke koje je moja majka zasadila, vidjela sam život. Umiranje, rođenje i tok. Nečeg čega nema na kraju ravne linije. Nečeg čega nema u filozofiji pravca.

Ono što nam krug omogućava je momentum. Mogućnost bivanja u ovdje i sada, jer ne postoji mjesto tamo na kojemu ćemo biti bolji. Jer zaista, kamo se hodočasti u krugu?

U mom diplomskom radu, hodočašća sa kojima se ja susrećem su vjerska hodočašća moje majke.

Na vjerskim hodočašćima moja majka postaje osoba, bez uloge majke. Njena putovanja i potreba za otvaranjem široj slici stvarnosti u meni pobuđuju zanimanje i uviđam konačno koliko smo slične u toj potrebi.

Ona koja je izvan uloge supruge i majke, koja ide negdje tamo da se oslobodi, i zapravo živi pravu intimnost sa svojim svijetom, raduje me vidjeti to. Želim ostaviti svoju presudu i logiku po strani, želim ju vidjeti čisto bez suda. Odlazim i u Međugorje sa njom u želji da se susretnemo, majka i ja. I Majka Božja

Tko ne voli rada taj nije zdrav čovjek

Identificiranje sa velikim imenima, sadašnjim junacima izgleda sve teže ¹⁰

Tata sluša audio snimku svoga govora koji ide niže u tekstu, sjedi na kauču u dnevnom boravku, snimač je pored njega, zamišljeno gleda ispred sebe i sluša. Ja u pozadini u kuhinji gulim krumpire.

Ton ide...

Da bi ti pričao o radu moram se vratiti 42 godine unatrag, odnosno na početak mog rada u Rijeci.

A inače bi rad podijelio i utjecaj rada na svoju ličnost i svoj život u 3 faze.

Sa 17 godina sam počeo raditi i prvi dojam je bio da je rad fantastičan. Fantastičan, jer oslobađa čovjeka od mnogih frustracija, oplemenjuje ga, stvara neku dodatnu vrijednost, stvara energiju u čovjeku i normalno stvara...od rada se konačno i živi.

Moje osobno mišljenje je da rad potiče čovjeka na razmišljanje...

Tata možeš normalno pričat ne ko da si na televiziji.

Pa znam...drugačije i ne mogu. Gdje smo ono stali... Da, kažem, uvijek sam se osjećao dobro što se rada tiče, bilo je teških trenutaka, i ovoga... Moje mišljenje je potpuno pozitivno.

Tokom godina sticao sam sve više iskustva, radnoga, i ovoga, mislim da mi je rad stvarao dobre navike u životu. Došlo je

vrijeme kada sam se udao, oženio. Moja je žena isto tako radila, bili smo sretni jer smo uvidjeli da bez rada stvarno nema napretka, nema života, čovjek se razvija intelektualno, fizički i u svakom drugom pogledu.

Normalno, nije ni zanemarivo i materjalni dio, međutim taj materjalni dio nikako nije utjecao na mene da budem

frustriran da budem prema radu nekako otuđen na jedan način. Radit se trebalo, posao se trebao završiti i nakon toga se osjećao strahovito zadovoljstvo, a to je najveća nagrada po mom mišljenju što se rada tiče.

Jer ljudi kažu pola u šali, pola u zbilji : “ Tko ne voli rada taj nije zdrav čovjek”, s time bi se i složio, u suštini.

Dalje dolaze zrele godine, kada sam puno radio, dodatno posljepodne, poslje normalnog posla u firmi.

Dodatno sam radio i to mi je stvaralo jedan strašan zalet u životu, jedan napredak, kako bi ti to objasnio...

A i hobi.

Dio hobija, jer sam imao takav dio posla koji se mogao spajati i sa sportom (radničke igre) itd.

Šta bih ti dalje rekao?

Nije presudno...

Da, normalno, od rada se živi, jer bez rada nema novaca, jedino da ti ga netko pokloni ili da dobiješ na lotu.

Al opet naglašavam, moji osjećaji...moje tijelo tako vibrira...nije presudno koliko, nego, zašto, kako i zbog čega radiš.

Rad treba poštovat, rad je kretanje, rad je mišljenje, rad je stvaranje. Potpuno je pogrešno :” Koliko ću ja dobiti, zašto nisam toliko dobio...”, doduše : “ Zašto nisam to imao...” to je dobro pitanje, znači da nisi dobro radio, kvalitetno.

Ali sama filozofija rada je u čovjeku i ovisi o njegovom karakteru. Ako čovjek ne prihvati rad na ispravan način to će bit onda problem.

Poslje tih zrelih godina dolazi moje vrijeme kada se pomalo spremam za odlazak u mirovinu.

I moje stanovište da što prije i što ranije čovjek mlad treba dobit poso na dobrobit zajednice, familije i onda će bit sve u redu. Sada, na kraju, kada sam u mirovini, opet se vraćam na početak, fali mi onaj zanos, fali mi rad.

Doduše opet nešto lagano prčkaram, radim, zadovoljavam svoje potrebe, mentalne, fizičke, ali to nije u takvom opsegu kao što je nekad bilo.

Evo to bi bilo ono najbitnije što ja mislim o radu., nakon toliko godina radnog staža i nakon mog umirovljenja.

Evo to bi bilo...

Ako još imaš kakvih pitanja...

Dobro pa je ti misliš da je umjetnost isto rad?

Apsolutno. Apsolutno pa nije samo fizički rad rad. Intelektualni rad je rad. Svaki rad na svoj način je rad.

Apsolutno.

I ne smatraš to manje vrijednim?

Apsolutno ne, što bimo mi, kako bimo mi gradili hotele ako arhitekt ne bi napravio nacrt? Jedno umjetničko djelo, ili od slikara ili od umjetnika...Zašto odlazimo na koncerte? Zbog čega odlazimo na koncerte? Iz tog razloga da čujemo nekog tko zna bolje radit, tko zna bolje pjevat, tko zna bolje dočarat situaciju...a nagrada za to je da si poslije koncerta oduševljen, plješćeš, guraš se, mučiš se, gubiš vreme, kupuješ kartu. Zar nije tako? Dalje!

(Smijem se) Ti si celu noć razmišljao ča ćeš mi reć!

(Smije se)

Ne, ne reko sam ti, meni to dođe spontano samo mi treba malo...bez pisanja...to je životno isustvo Sabina, evo ga.

Tebi više treba vremena da postaviš pitanje nego meni da odgovaram, čini se, znači treba ti radnog staža očigledno.

I ovo će biti dobra poruka mladim ljudima ako ju uspiju čut. (Smijem se).

Da ne gube nadu, da zgrabe poso i da idu napred.

A ja ću sad u mirovini lijepo lovit lignje i ribe. E.

Ako nemaš više pitanja...

(Smijem se).

Nemam.

Hvala na pažnji. (Smijemo se).

Tata dok sluša snimku : “Nevjerovatno, ne mogu vjerovat!”

Ja na snimci : “Joj, koji smih s tobom. Kako se on pripremio! Kako se on pripremio!”

Tata dok sluša snimku : (smijeh) “Fenomenalno! E, ovo će ti uletit! Ovo će ti uletit 100 posto. Vjeruj mi ovo će ljudi bit oduševljeni ako ki to bude slušat.”

Ja (iz kuhinje) : “To je dobro pitanje...”

Tata dok sluša snimku : “A?”

Ja (iz kuhinje) : “Pa dobro je pitanje - ako ki to bude slušal.”

Tata dok sluša snimku : “Pa dobro pitanje, da. Ja sam oduševljen.

Ovo je genijalno. Ja sam oduševljen. ovo će ti biti pun pogodak ako netko to čuje.”

Čudno je to kako
odnosi završavaju,
u uvijek se veznem
oko odnosa
u perspektivi.

Vježbe u slobodnoj ljubavi

O crtanju

Zanatlija istražuje razine vještine, predanosti i suda na osobit način. Fokusira se na intimnu vezu između glave i ruke.¹¹

Već na prvom crtežu shvaćam koliko sam u ubrzanju. Bavljenje uglavnom snimanjem, kamerom i fotografiranjem ubrzalo je moj tok vremena i tok percipiranja stvarnosti.

Sekunda. Ovaj trenutak. Sad! Uvijek na vrijeme i u istom vremenu sa onime što gledam.

Dok crtam ovaj trenutak se razvlači dugo, dugo...na drugi način od trenutka kojeg svjedočim dok snimam.

Ulazim u ljubavni čin promatranja, komuniciranja, brige i pozornosti. Još je Simone Weil, francuska književnica i filozofkinja rekla kako je pozornost najrjeđi i najčišći oblik velikodušnosti. Naša prisutnost za zbivanje je najčišći oblik velikodušnosti.

Usporavanjem moje ruke dolazi do usporavanja misli, polako dopuštam da se stvore niti između biljke, mog pogleda, moje ruke i papira.

Paralelno se vrte misli iz cijelog dana, dosta je prisutna kritika.

Od grčevitog neurednog poteza sve više tonem u nježnost...ali ne i plahost. Unatoč nesigurnostima koje mi se pojavljuju kroz misli poput onih da crtanje nije više za mene i da sam trebala više crtati pa bi to mogla bolje i kvalitetnije napraviti - ruka nastavlja dalje.

Primjećujem da me raduje i sve postaje tiho. Razmišljam o savršenosti onoga što vidim i znam da tu savršenost ne mogu prenijeti na papir, da ne mogu nikad toliko iskontrolirati stvar, i nastaje igra promatranja i korekcije nacrtanog.

Brišem i znam da je brisanje jednako legitimno kao i crtanje, crtam preko nacrtanoga jer mi se čini da ta začudnost nemogućnosti nacrtati iz prve kako treba je puno zanimljivija od nacrtati iz prve kako treba. Sve je crtanje po sjećanju.

Crtanje ima posredničku ulogu između oka, uma, ruke i pribora. Oko- um - ruka trokut pretpostavljen kao čist, neposredan prolaz za ideje, linije i objekte je zapravo daleko od toga. Od Henri Bergsonove "Tvari i Memorije"(1911), znamo da je odnos između svijeta, njegove slike na retini, i našeg mentalnog shvaćanja je područje daleko od čistog i daleko od direktnog. Aristotelova definicija crteža kao imitacije prirode, i njene bližnje slike, čini prirodu krajnjim referentom. Kako bi napredovali u toj areni imitacije došli smo do fotografije i konačno filma.

Vrijednost crteža se ne konstituira kroz njegovu čistoću, kroz to kako prenosi stvari, niti kako ih izražava. Rađe možemo promotriti kako crtež postavlja i održava cirkulaciju između ideje i materije, između stvari koje su mišljene i osjetne. To je ono što definira crtanje. Svaki iskreni crtež mora teći između psihičke aktivnosti i njegove kritike - koja kroz refleksiju opet teče kroz mišljenje i materijalizaciju.¹²

Vježbanje crteža i promatranje toga procesa postaje za mene čin prisutnosti na njivi. Nešto poput meditacije. Ove biljke su zaista prikaz stvarnosti : upravo onog trenutka u kojem su nastajale i one su slika toga više nego prikaz viđenoga. Linije trenutka. Kada govorim o crtanju trenutak se najbolje može opisati skicom.

Skica (grčki σχέδιος – schedios, "ex tempore - bez pripreme, bez predumišljaja") je brzo izveden crtež koji nije mišljen kao gotovodijelo. Skica može služiti kao predložak iz bilješke na čemuse kasnije možestudioznije raditi. Također služi kao brza zabilješka ideje ili oblika.

A skica se najbolje u tom trenutku mogla izvesti olovkom. Olovka je uvriježena kao primarna crtača tehnika. Ima preteču u srebrenki u renesansi, kasnije u olovu, dok nije pronađen grafit. Pa da mi na pamet koliko je zapravo sve čime baratamo organsko. Srebro, olovo, grafit... sve iz unutrašnjosti Zemlje.

Da li zbog mog školovanja na grafici, ili zbog senzibiliteta, olovka je za mene bila mišljena kao nešto što čini osnovu, bazu. Da li uslužbiskiranja predložaka, ili uslužbitehničkih crteža koji jednom postaju trodimenzionalni objekti. Njena mogućnost gradacije od tvrde i minuciozne do mekane i organske za mene znači holizam. U njoj ima nešto znanstveno i laičko u isto vrijeme, nešto što ukazuje na prolaznost jer je pobrisiva, podobna promjeni i modelaciji.

Kada mislim o olovci mislim na renesansu. Kada mislim o prirodi na papiru mislim na (dragu mi) renesansu na Sjeveru. Možda na Dureru, ponajviše, iako daleki po namjeri, divim se njegovoj točnosti, analitičnosti i čistoći.

Mnoge su žene crtale biljke kroz povijest, poglavito u viktorsko doba. Nakon što je Darwin objavio "Oporijeklu vrsta" 1859, Viktoriansko društvo fasciniralo biologijom i žene tadašnjice su skupljale, konzervirale i proučavale razne primjere biljaka i insekata. Bilo je to primjerenogospođama a opet je bilo poučno i znanstveno za razliku od dotadašnjeg pletenja goblena, npr. Moglo bi se reći da je tema bila rezervirana za njih.

I kolonijalisti su crtali. Dva pogleda, dva segmenta iz dvije različite pobude. Jedne su se identificirale jer s drugim nisu smjele ili znale a drugi su osvajali kroz crtež

Moji prikazi biljaka su daleko od botaničkih. Moje biljke nisu klasificirane, ni vrstom ni seksom, kao što su ih nekoć klasificirali (Linnaneus). Već mislim toga dana. Moji crteži nisu u toj mjeri deskriptivni. Iako znam o kojim se biljkama radi, ja ih ne opisujem nego sam oskiciram. Ne želim ih secirati i opisati jer ih poznajem. Seciramo ono što ne poznajemo. Ono što ne znam pitam.

Ona mi je dovoljna referenca. Znam da je paprika zasađena na početak nje jer je prošlu godinu bila na kraju. Znam da mi njen raspored svake godine jerto čini biljkama i zemlji dobro. Znam da je mrkvu uvijek posijepregusto pa se ne razvije, ali zapravo joj treba drugačija, duboka zemlja, ona na njivi je puna kamenčića.

Čič (slanutak) gotovo redovno pojeduzeci. Ove godine nije bila zadovoljna zbog puno kiše i onda poslije zbog žege.

Botanički crtež

RAUVOLFIA. Hort. Cliff. 75. p. 1.

- a. Flor.
- b. Laminæ cordatæ.
- c. Corollæ explicata cum Pistillo & Stamine.
- d. Calycis cum Pistillo.
- e. Pistillum.

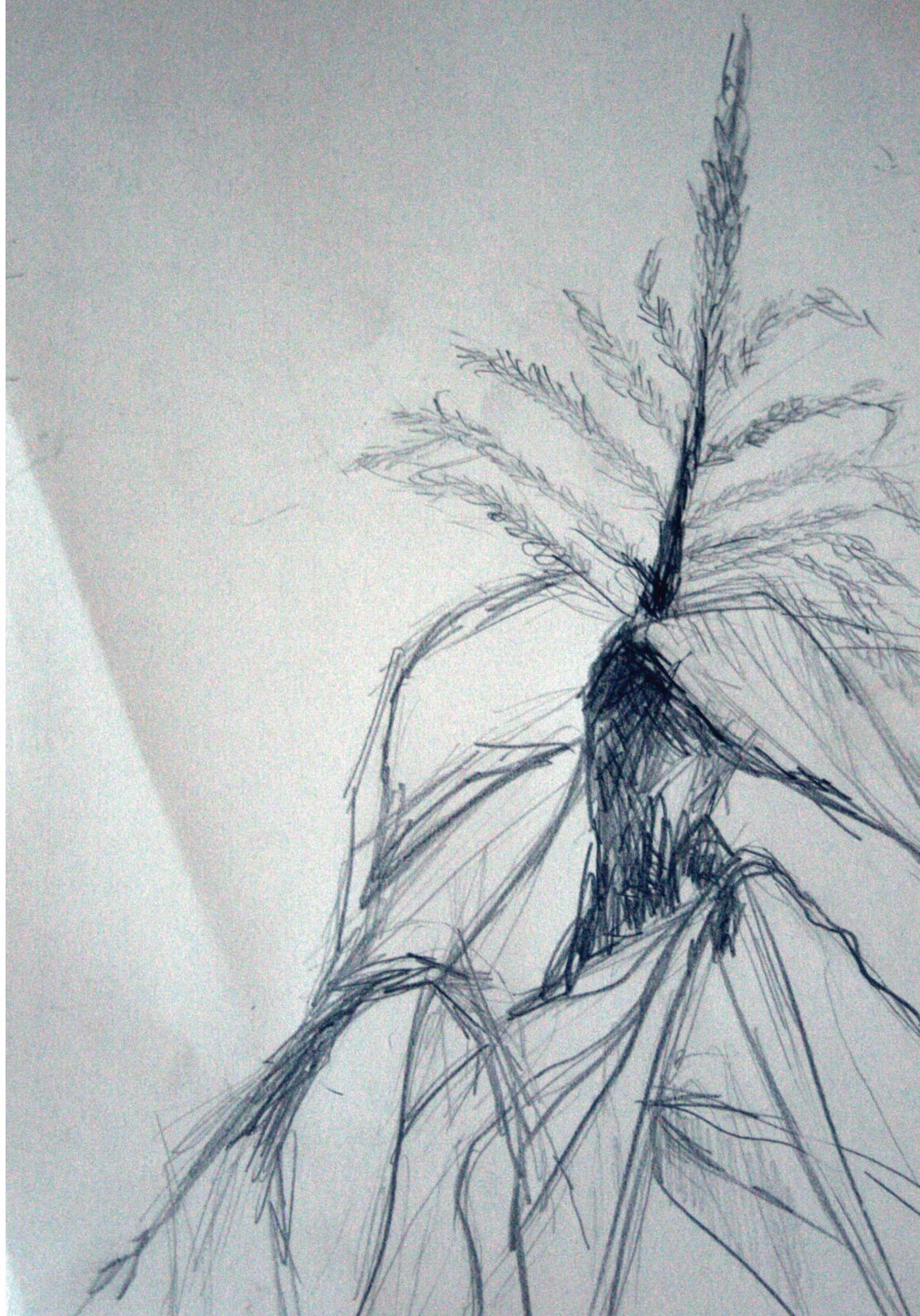
Albrecht Durer

“Veliki travnjak”,
1503.g
Akvarel.

Vježbe u
slobodnoj
ljubavi.

O biljkama

Obećana zemlja (zemlja je uvijek simbol majčinstva) opisuje se kao »prepuna mlijeka i meda«. Mlijeko je simbol prvog vida ljubavi, vida brige i potvrđivanja. Med simbolizira slast života, ljubav za život i radost što smo živi. Većina je majki sposobno da dadu »mlijeko«, ali ih je tek manji broj sposobno da dade i »med«. Da bi bila kadra dati med, majka mora biti ne samo »dobra majka«, već i sretan čovjek — a taj cilj ne postižu mnoge.

Ljubav majke prema životu isto je tako zarazna kao i njezina tjeskoba. Moguće je zaista razlikovati među djecom i odraslima one što su dobili samo »mlijeko« od onih što su dobili »mlijeko i med«.¹³

Vela njiva je mjesto susreta moje majke i mene, mene i gledanoga (biljke) i mog samopromatranja.

U pokušaju da obje zadržimo svoj integritet na tom polju, dotičemo jedna drugu preko biljaka.

Zašto sam se za prezentaciju odnosa sa majkom odlučila na manje eksplicitan način, (jer sa ocem je zapravo uglavnom prisutan razgovor)? Jednim dijelom ovaj posredan način komuniciranja zapravo i opisuje dinamiku našeg odnosa i inače. Malo verbaliziranih stvari, gdje većina toga ostaje u osjetu i osjećaju.

Sa druge strane moram reći da u mom susretu sa ženskim i majkom, postoji puno više suptilnih tokova od čiste verbalne komunikacije koju imam donekle prezentiranu kroz odnos sa ocem. Ovdje bi i mogla povući dihotomiju na koju se pozivaju pripadnice eko feminizma, ali i jungijanski psiholozi, da je majka prvi odnos, a ipak ju ne poznajemo kao klasičnog drugog. Ona jest jedno sa mnom i sa tim jednim je izazovno postaviti odnos. Povlačeći doduše vezu između zemlje, plodova, rasta, hrane sa majkom i to zbog realne činjenice da je ona stvarateljica tog obilja, u jednom trenutku sam znala da ću se morati dotaknuti upravo eko feminističkog diskursa gdje je zemlja, kao planeta, priroda, kao tijelo opisana kao žena. Patrijarhalni sustav je ovdje opisan kao onaj koji tu zemlju izrabljuje, potlačuje, kolonijalizira i osvaja zbog stvaranja kapitala.

Tisućama je godina priroda portretirana kao feminina, a žena promatrana kroz prizmu bića bliskoj prirodi. Ženske fiziološke veze sa rađanjem i odgojem djece jedan su od ključnih faktora iz kojeg proizlazi povezivanje žene i prirode. Povezanost menstrualnih ciklusa s lunarnim ciklusima također je bio argument u prilog evidenciji bliskih veza žene sa tjelesnim i prirodnim procesima. I suvremene, kulturalne predstave, medijski potencirane slike iracionalne, agresivne i i hiperemotivne "predmenstrualne žene" ističu vezu između žene, tijela, prirode i iracionalnog.

Zapadna se civilizacija razvijala u okvirima bipolarne, vrijednosne paradigme koja je razdvajala prirodu od kulture, ženu od muškarca, tijelo od duše, emocije od razuma, i patrijarhalni je modus razmišljanja

devalvirao vrijednost žene i prirode, pripisujući im inferiornu poziciju u dualističkim stavovima. To znači da je žena tretirana inferiorna u odnosu na muškarca, priroda kao inferiorna kulturi, a ljudi su općenito poimani kao bića separirana od prirode i superiorna prirodnom okolišu.

Zbog činjenice da su žene bile naturalizirane a priroda feminizirana, teško je utvrditi gdje opresija nad jednom počinje, a nad drugom završava.¹⁴

Jedan od krucijalnih radova za eko feminizam posvećen kontroverzi odnosa žene i prirode, napisala je Sherry Ortner : “Je li žensko naspram muškog poput prirode naspram kulturi?” Ortner postavlja tezu da su žene identificirane sa onim što određena kultura smatra manje zanimljivim i manje vrijednim, odnosno u najopćenitijem smislu sa prirodom.

Kultura je proces davanja oblika i značenje pomoću kojih čovječanstvo nadilazi datosti prirodne egzistencije, transcendirajući ih, povezuje vlastitim svrhama i stavlja ih u službu interesa. Kultura postaje ekspresija ljudske svijesti i smatra se odvojeno i superiorno od prirode, što se temelji na mogućnosti transformacije kulture i njena socijaliziranja. Simone De Beauvoir u knjizi “Drugi spol” postavlja tezu da biološki, psihološki i ekonomski faktori ne determiniraju figuru koju žena prezentira u društvu već je civilizacija ta koja ju u cjelini proizvodi. Prema De Beauvoir žene trebaju transcendirati veze sa prirodom kako bi prevladale svoj status kao “drugih”.

Između argumenata u feminističkim teorijama gdje jedne slave žensko kroz povratak prirodi i oslušivanje vlastitih procesa i onih koji drže da žene neće biti slobodne sve dok simboličke veze između žene i prirode ne budu ukinute, razmišljam zašto se između mene i majke nikad nije dogodila jasna, slobodna komunikacija. I kako sam često doticala šutnju i povlačenje u rad sa njene strane. Možda nije nikad mislila da ima što za reći izvan poznatih joj gabarita. I zato su naši razgovori šturi, između polijevanja biljaka sa njene strane i mojeg crtanja istih sa druge.

Još jedna razlika prema eko feminizmu između patrijarhalnog odnosa prema svijetu i onog “ženskog” jest ekologija. U patrijarhalnom sustavu, čovjek je poput Adama iz biblijskog stvaranja svijeta stavljen ovdje da upravlja planetom. Odnos Adama prema svijetu je taj da Adam stoji naspram svega pod reflektorom, dok eko feministički diskurs nalaže da u holističkom sistemu ne postoji vladanje i moć već briga i znanje koje karakterizira lokalnost, kontekstualnost, težnja za održavanjem života, te bi Adam u takvom sustavu morao sjediti u krugu zajedno sa ostalima, jednak.

Od tuda dolazi moja potreba kada puštam glas uz biljke. Razmišljajući kako da odam počast biljkama koje ne možemo nazvati samo samoniklom prirodom jer su ipak kultivirane, i plod su rada moje majke, htjela sam donekle iskazati poštovanje i interes kroz komuniciranje sa njima putem glasa.

Puštanjem neartikuliranog glasa bez značenja. Ili onoga kako bi se ta biljka možda glasala da ima glasovne organe. Često taj svijet biljaka i životinja, za neke drugorazredni svijet prolazi neopaženo u današnjoj kulturi. Držim da smo svi dijelovi sustava, koji se nadopunjava i izražava kroz diverzitet.

Naoko neugledna biljka ima jako puno informacija u svojoj strukturi.

Majčine biljke, u mom diplomskom radu su most prema majci, ali prešutan. Bez želje za intervencijom, više kao tiho priznanje za njen rad kroz moj vlastiti rad.

Sv. Pomidor

Koliko si uredna, čista,
sposobna,
vrijedna, koliko voliš
rad.

Kako ćeš mužu speglat
jednog dana
ako sada nemaš te
potrebe.

O kameri

Ako postavite pitanje bez traženja odgovora, naći ćete odgovor. No ako postavite pitanje nadajući se da ćete naći odgovor, vaš odgovor bit će u skladu s vašom uvjetovanošću.¹⁷

U knjizi o radu Chantal Akerman “ Nothing Happens”, Ivone Marguiles, kako bi opisala kadar Akermanove podcrtava i izvlači citat iz Barthesovog eseja : “ Objektivna literatura - Allan Robbe- Grilett” čiji pojam “formalnog opisa” kojeg pronalazi i pripisuje romanu izvlači zapanjujuću analogiju sa Akermaninim svojstvom u radu one literarne (doslovne) reprezentacije, jer oba pristupa se uključuju u zapreku simboličnih značenja : “ Opis objekta na neki način prerasta svoju funkciju...i u trenutku kada očekujemo da će autorov interes opasti jer je instrumentalnost objekta iscrpljena, interes ostaje... dovodeći narativ do iznenadnog bezvremenog zastoja transformirajući jednostavnu implementaciju u prostor”¹⁵

Kamera to omogućava. Hiperrealizam koji nadrasta sam sebe u simboličko značenje. Zato okom kamere možemo suptilno dodirivati stvarnost. I to sam pokušala snimajući tatinu radnu odjeću, skidajući logotip Hepa sa majice, primijetivši kako se nalazi na lijevoj strani, tamo gdje je srce. Ili u snimkama mene gdje crtam biljke. U krupnom kadru nastaje doduše prepoznatljiva slika zbivanja ali opet reducirana na vlastite koordinate i odnose između moje ruke, škarica i logotipa ili pak moje ruke olovke i papira. To postaje odjednom moj svemir, potpuno blizak, na kojeg ja upućujem. Mjesto gdje ja postajem autoritet. Za Waltera Benjamina, krupan plan je bio jedan od značajnih ulaznih točaka za optičko nesvjesno, omogućavajući ono što je u svakodnevnicu prolazilo neopaženo. ¹⁶ Krupni je plan najbliži platnu kao površini pošto nestaje osjećaj dubine i pravila perspektive. Slika postaje samo slika a ne ulaz u još jedan svijet ili još bolje rečeno svijet je reduciran na taj specifičan objekt.

Cipele, radno odijelo i majica postaju vrlo opipljivi objekti koji nadrastaju svoje značenje.

Krupni plan zapravo nikada ne konotira samo bliskost i interiornost, njegova čitljivost je povezana i sa njegovim statusom kao oblikom uvećavanja. Više nego ostali oblici kadra, krupni kadar zauzima ekran jer objekt iscrpljuje cijelu površinu i na jedan način filozofija krupnog kadra u sebi sadrži kontradiktornosti : da li je krupan kadar - detalj, dio veće cjeline ili je on cjelina sama za sebe? Opozicija između detalja i totaliteta, minijature i gigantskog, mikrokozmosa i makrokozmosa je krucijalno pitanje ideološke operacije krupnog kadra. Iako isto tako možemo reći da kontradiktornost ne postoji jer ovisi da li gledamo iz prostora narativa ili iz prostora gledatelja.¹⁵

Nastojim da kamera nikada ne bude nasilna, da uvijek bude priznata i da smo je svjesni, ali nikad nametljiva. Ipak ona je tu da otkriva a ne da manipulira.

Kadar je tu koji dopušta da ili uhvati sve ili da uhvati dio ali nikada ne kontrolira situaciju potpuno.

Upravo zato imam puno materijala za kojeg na kraju kažem da sam možda mogla to i bolje tehnički izvesti, ali ipak namjerno ponekad ostavljam kameru u poziciju koja neće stvoriti pregledan kadar.

Zapravo pokušavam umanjiti ozbiljnost i red tim činom, iako bi mogli reći da ta pomaknuta estetika zapravo nije ništa novo.

U radu imam dijelove u kojima roditeljima puštam stare snimke koje sam snimila prije 3 godine i više.

Arhivirala sam materijal jer mi je obitelj kao interesna zona uvijek bila prisutna u radu, smatrajući obitelj početkom svakog osobnog procesa. I kao da nisam bila spremna raditi na "vani" dok nisam dobrano proučila ono što je "unutra", ili...dok nisam sagledala korijen nisam mogla sagledati ostatak sustava. Uvijek me je nešto vraćalo tamo, jednakom snagom koliko sada znam da je taj proces na jedan način gotov. Iako sa procesima se nikada ne zna, vraćaju se često na novim, suptilnijim razinama.

Pozicija u koju stavljam aktere videa gdje se tata oblači za posao a mama kopa, je ona promatrača, ni mama ni tata te snimke nisu vidjeli ranije.

Iz vlastitog iskustva znam koliko je neobično i izazovno gledati u ili slušati samoga sebe i tom pozicijom nove uloge samopromatrača i samonaratora na određeni način suočavam roditelje sa samima sobom.

Isto tako dok sam ja promišljala te snimke jer sam ih snimala sa namjerom da ih iskoristim u jednom skroz drugačijem kontekstu, (što se čuje u naraciji videa sa ocem), taj temporalni odmak koji se događa gledajući stare snimke meni je osvijestio koliko sam se ja odmakla od moje prvotne ideje za koju sam taj materijal htjela iskoristiti. I zapravo je baš taj element vremena presudan za sve nas angažirane u radu. Isto tako stara snimka mame koja kopa i zrelo povrće snimano ljetos na jedan način opet pridodaju temporalnosti naših odnosa, iz kojih se vidi kontinuitet odnosa sa okolinom u kojoj se svi nalazimo a promjene se ipak događaju.

U videu gdje otac gleda samog sebe i u isto vrijeme govori što vidi i primjećuje stvari kao što su razvoj bolesti stvara novi zapravo neočekivani trenutak za nas oboje koji smo svjedočili tom činu. U istom pokušaju sa mamom se ne događa taj intenzitet, i zbog situacije koja je snimana i zbog karaktera odnosa, iako sa majkom intenzitet se na neki način javlja posredno kroz titlovane misli na kadrovima crtanja biljaka.

Upravo je to ono što sam istaknula ranije u tekstu, tu svojevrsnu različitost odnosa sa svakim od roditelja kroz koju sam shvatila da ne mora postojati isti izričaj već da je puno zanimljivije pratiti samu dinamiku onoga što se zbiva u datom trenutku.

Gledam na rad kao na otvoreni proces, biti prijemljiv za ono što je sada, iako i to sada u samom trenutku snimanja postaje prošlost, citiram misli indijskog mislioca Jiddua Krishnamurtija sa početka 20 st. koji kazuje sljedeće : "Promatrač je plod svojih vlastitih iskustava; on je sam svoje vlastito znanje, vlastito sjećanje, vlastiti strah, vlastita tjeskoba - prošlost. Promatrač uvijek živi u prošlosti; iako sam sebe cijelo vrijeme nastoji preinačiti da bi se susreo sa sadašnjošću, još je uvijek ukorijenjen u prošlosti. Postoji vremensko kretanje u kojemu se prošlost preinačuje usadašnjost i prelazi u budućnost. To je psihološko ubrzanje ili vremensko kretanje.¹⁷

Ovdje se govori o mogućnosti promatranja bez suda.

Pretpostavka je da se jedini odnos između ljudi zapravo može dogoditi kada nikakva uvjetovanost iz prošlosti ne postoji i ne samo to, već kada smo svjesni spoznaje da smo mi stvaraoci svih slika koje se nalaze oko nas. Mogli bi reći da je to posljednja loptica u ping pongu kojeg igramo sa svijetom oko nas, i na nama je red.

Kažu da je vid najteže
iscijeliti, jer su naša
najjača uvjerenja
temeljena na oku.

Primopredaja

U Novoj Gvineji postoji predivan događaj gdje dječak mora stati pred Boga / masku i mora se boriti protiv maske. On se bori protiv Boga. Muškarac mu dopušta da ga pobijedi. Skida masku i stavlja ga na dječakovo lice. Maska nije tamo iz razloga da možemo reći: to je samo mit. Maska predstavlja moć koja oblikuje društvo, koja je oblikovala i tebe, i sada ti postaješ predstavnik te moći. Velika priča.¹⁸

Kada sam počela promišljati diplomski rad, gubila sam se između odnosa prirode i kulture, muškog i ženskog, osobnog i društvenog, i što zbog zasićenja, što zbog nemogućnosti da oblikujem te misli, na jedno sam duže vrijeme napravila odmak od rada.

Htjela sam napraviti nešto drugačije od svojih prošlih radova, (jer sam držala da nisu dovoljno mišljeni, osjećajući zapravo nedostatak u tome što većinu svojih radova radim iz duboke osobne potrebe da razriješim nešto u vlastitom životu, i osjećajući zapravo nedostatak toga što idem uvijek prvo iz impulsa a ne iz mišljenja), i to nešto drugačije je ostalo u formi hrpi ideja, poluizvedenih radova, mišljenja koje nije imalo jasnoću.

U jednom sam trenutku htjela prikazati otuđenost današnje civilizacije od onoga što sam ja sebi protumačila ženskim mišljenjem i principom, brisanjem Arnolfinijeve zaručnice iz Van Eyckove slike. Sam taj čin je za mene bio stravičan. Ja nisam brisala ženu jer nisam bila zadovoljna njenom pozicijom, ili time što se malo o njoj zna. Ja sam ju brisala jer sam se osjećala izbrisano. I to od vlastite ruke. Taj osjećaj sam jako dobro osjećala u mom lijevom bubregu koji je bio bolestan u to vrijeme. Sama sam osjetila neravnotežu o kojoj svi pričamo u kontekstu patrijarhalnog sustava, ali to je toliko duboko usječena trauma da je nisam mogla detektirati osim kao prihvaćenu i shvaćenu kao jedino što poznajem. I to me umorilo.

Nakon svega, jer vrijeme prolazi, primjećujem kako me sve manje i manje sustava može obmanuti u onome što ja osjećam u vezi vlastitog tijela, načina viđenja stvari i na kraju krajeva maske koje nosimo. Za to je potrebno iskustvo. Valjda isto ono iskustvo o kojem govori moj otac dok priča o radu. Dok sam osjećala da me čeka neko novo nemišljeno mjesto stvaranja, koje nisam još mogla jasno vidjeti, odlučila sam se okrenuti unazad, još jednom, ka korijenima. Pokušavajući kroz diplomski rad proći persone mojih roditelja, dovodeći u odnos moj “posao” u relaciju sa njihovim odabirima, uvidjela sam da sam jednim dijelom ovaj rad napravila sa odmakom.

Bez žrvnja vlastitih emocija. I zapravo sam uspjela donekle doći do mjesta koje sam tražila ali ispravnim putem, iz iskustva a ne iz koncepta.

Kažu da je ideologija za ljude koji su slabo utemeljeni u vlastitom iskustvu. Zato su me privukle dvije sa kojima sam se na meni onda bajkoliki način susretala u djetinjstvu. Jedna je komunizam.

Druga je kršćanstvo. I zapravo te dvije riječi meni znače toliko malen dio onoga što one predstavljaju. Jer ih još uvijek gledam iz prošlosti.

Početna ideja je bilo sjećanje na to kako jedina nisam bila krštena u školi na Rabu. Istina da nas je bilo samo 5 u razredu ali dovoljno da se osjećam izopćeno. Komunizam je bila ta velika poštovana riječ, i uvijek sam ju povezivala sa očevim knjigama, i možda i sa onima od Branka Ćopića jer su bile na jednoj hrpi i bile su crvene.

Kada sam snimala razgovor sa ocem o iskustvima bivanja u partiji i općenito u participiranju i njegovim pogledima na vrijeme provedeno tamo, ispalo je ironično, da on baš i nije toliko uvjereni komunist. Lijevo orijentiran kako kaže on, ali samo pripadanje partiji je više bilo iz mode ili bolje rečeno sa vremenom je nastupilo razočaranje sa načinom kako je sve to tamo funkcioniralo, pa je izašao van. Ali knjige su ostale.

I zato sam ga zamolila da mi ih simbolično preda jer sam u jednom periodu života mislila da su jako bitne, i da predstavljaju čitavu oblast zvanu otac.

Majčine knjige su skroz druga priča, svaka je proživljena. Krunice su sa hodočašća. Kamen iz svete zemlje. Sve su korištene, čitane. Za svaku knjigu koju mi je predala je zaželjela jednu želju.

Predavala ih je sa nevjerovatnom prisutnošću tako da sam i ja na kraju bila iznenađena samim tim činom.

Njihovo spajanje sa svijetom je sa jedne strane, očeve, kroz rad i odgovornost i iznalaženje vlastite vrijednosti kroz ulogu u djelatnosti, a sa druge, majčine strane duhovno, iako opet kroz instituciju, preko crkve. Na kraju tu sam ja koja se spajam sa ... bez institucionaliziranih ideoloških pretpostavki, opet svjesna koliko su njihova spajanja zapravo implementirana u moje iskustvo.

Pojednostavimo li do krajnosti, možemo reći da se nepovjerenje prema metanaracijama smatra "postmodernim"...Narativna funkcija gubi svoje čimbenike, velikog junaka, velike opasnosti, velike zaplete i veliki cilj. Ona se raspršuje u oblačice narativnih jezičnih elemenata...Svatko od nas živi na raskršću mnoštva ovih elemenata, govori Lyotard u Postmodernom stanju, te slijedi, pripovjedač svoju sposobnost pričanja priče opravdava činjenicom što je jednom i sam bio slušatelj. Slušajući ga sadašnji slušatelj možda postigne isti autoritet.¹⁹

Ispričati priču, skinuti masku svojim prvim bogovima, staviti ju na svoje lice znači pretvoriti infantilni ego ovisnosti u zreli ego autoriteta.

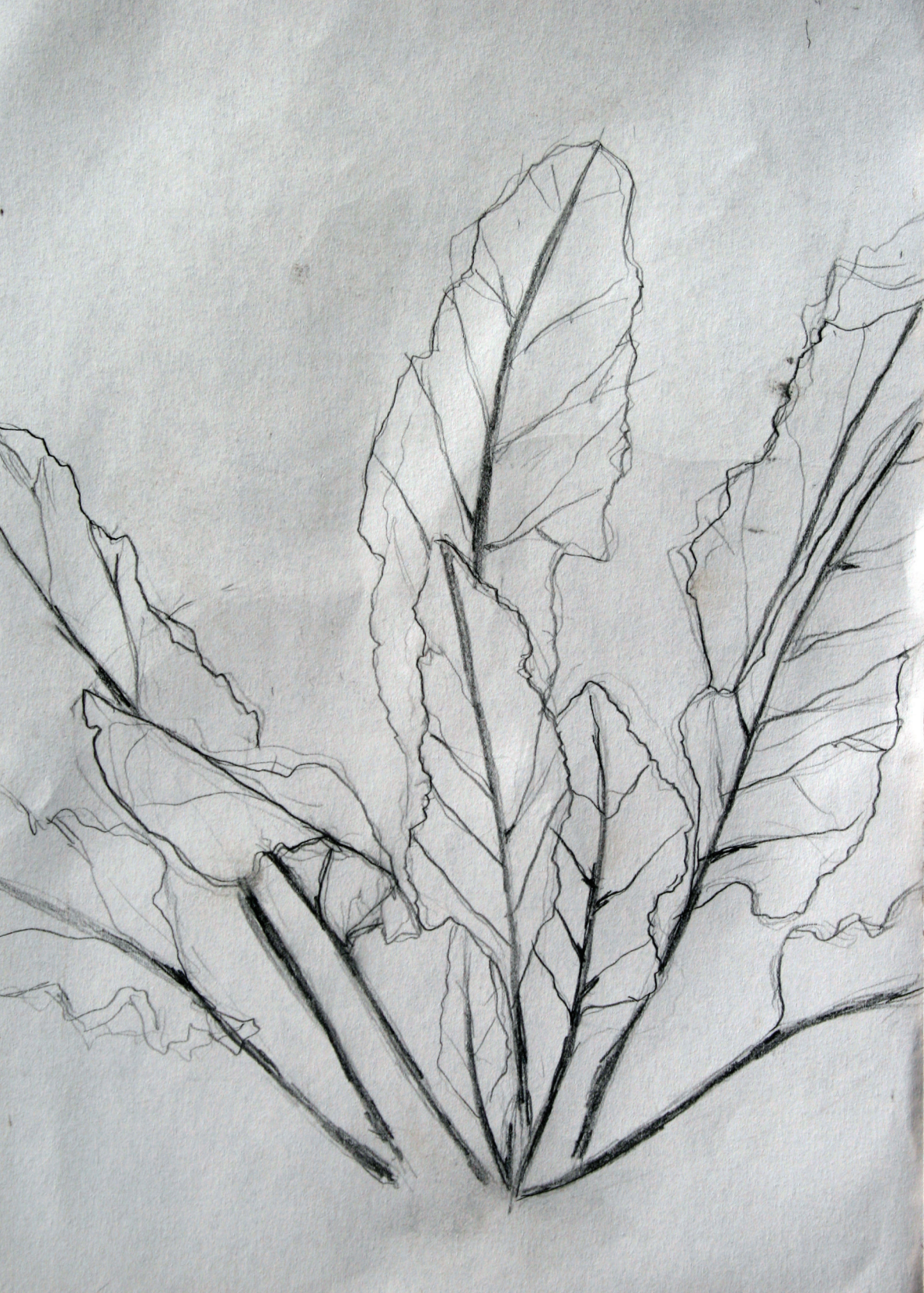

Zašto ne osjećam da su
mi čarape mokre,
Zašto se smrzavam kada
je vani hladno,
Zašto se ne obučem
bolje,
Zašto mi je teško kuhati
za samu sebe,
Zašto nosim grudnjak
koji me steže,
Zašto je to majica S a
nosim M,
Zašto mislim da je život
borba,
i da nema dovoljno osim
ako se ne
izborim za to.

Original :
Zaručnici Arnolfini
1434, Jan van Eyck

Život kao obilje.
Kupovina nove odjeće,
fine, mekane, udobne,
pamučne i tople.
Čizme koje ne ostavljaju
žuljeve.
Mir.
Kuhanje.
Dobra hrana.
Odustajanje od
dokazivanja i borbe.
Ništa me ne ugrožava.
Život može biti dobar.

Ja crtam
ti poljevaš.
Ajmo svaka biti
u svojemu.
bez očekivanja

Crtež je proces
autokorekcije.

Bilješke :

- 1.Hakim Bey; „Prevladati turizam“; <http://pokret.net/pages/casopis%20br.6/HakimBey/Bey.html>
- 2.Zygmund Bauman; „From Pilgrim to Tourist – or a Short History of Identity“
- 3.John O'Donohue; „Vječni odjeci: Keltske refleksije o našoj čežnji za pripadanjem“, V.B.Z Zagreb,2004.
- 4.Marijana Belaj: ”Antropolog na hodočašću, o problemu razumijevanja i tumačenja iskustava”, (McKewitt 1991: 71) citat iz znanstvenog članka Etnološka tribina, Vol.40 No.33 Prosinac 2010.
- 5.Zygmund Bauman; „Fluidna ljubav – o krhkosti ljudskih veza“, Mediterran Publishing, 2009
- 6.Snježana Zorić; odjel za Etnologiju Zadar,”Antropolog na hodočašću, citat iz znanstvenog članka, o problemu razumijevanja i tumačenja iskustava”, Etnološka tribina, Vol.40 No.33 Prosinac 2010.
- 7.Isabelle Stengers; „Reclaiming Animism“, E- flux journal no.36; July 2012
- 8.Zygmund Bauman; „From Pilgrim to Tourist – or a Short History of Identity“, članak
- 9.Wilber Alix, Rites of passage, članak, <http://www.trancedance.com/ritesofpassage.do>
- 10.Lyotard, Jean-Francois; “Postmoderno stanje - izvještaj o znanju”, Ibis grafika, Zagreb, 2005
- 11.Sennet, Richard; „The Craftsman“, Yale University Press, New Haven and London
- 12.Hadighi, Mehrdad; „Www Drawing Essay“, Department Head, Professor, and Stuckeman Chair of Integrative Design, Stuckeman School
- 13.Fromm,Erich; „Umijeće ljubavi“,Matica Hrvatska, Zagreb, 1965
- 14.Geiger, Marija; „Kulturalni ekofeminizam“,simboličke i spiritualne veze žene i prirode, Hrvatsko sociološko društvo, institut za društvena istraživanja (IDIZ), Zavod za sociologiju, Odsjeka za sociologiju filozofskog fakulteta u Zagrebu, 2006
- 15.Barthes Roland; „“ Objective Literature - Allain Robbe-Grillet”, essay from „Two Novels“ by Robbe-Grillet: „Jealousy and In the Labyrinth“ Black Cat Books by Grove Press (1965)
- 16.Doane, Mary Ann; „The close-up: scale and detail in the cinema, A Journal of Feminist Cultural Studies“, September 22, 2003
- 17.Creme; Benjamin, „Jiddu Krishnamurti: Pitanja i odgovori“ sa predavanja u Brockwood parku, Engleska
- 18.Cambell; Joseph, „Power of the Myth“, Joseph Campbell Foundation - <http://www.jcf.org>
19. Lyotard, Jean-Francois; “Postmoderno stanje - izvještaj o znanju”, Ibis grafika, Zagreb, 2005

Popis literature :

- Adrian Franklin; „The Tourist Syndrome, an interview with Zygmund Bauman“; Adrian Franklin, University of Bristol, Sage Publications, London, 2003.
- Zygmund Bauman; „From Pilgrim to Tourist – or a Short History of Identity“, članak
- Zygmund Bauman; „Fluidna ljubav – o krhkosti ljudskih veza“, Zygmund Bauman; Mediterran Publishing, 2009.
- Felix Guattari „The Three Ecologies; New Formations NUMBER 8 SUMMER, 1989.
- Richard Sennett „The Craftsman“, Yale University Press, New Haven and London
- Anne Wilson Schaefer; „Biti žena – Patrijarhalni obrasci u ženskoj svakodnevnici“, Planetopija, Zagreb.
- Dr. Luouann Brizendine; „Ženski mozak“, Profil International, Zagreb, 2008.
- Simone Weil; „Ukorjenjenost – Preludij za deklaraciju o dužnostima prema ljudskom biću“, Nakladni zavod Globus, 2003.
- Marijana Belaj; „Rasprava – Antropolog na hodočašću“, Etnološka tribina 33, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, 2010.
- Mircea Eliade; „The Sacred and the Profane – the Nature of Religion“, A Harvest Book, Harcourt, Brace and World, Inc. New York
- Erich Fromm; „Umijeće ljubavi“, Matica Hrvatska, Zagreb, 1965.
- C.G.Jung; „Modern Man in Search of the Soul“, A Harvest Book, Hartcourt Inc. 1955.
- C.G.Jung; „Four Archetypes – Mother, Rebirth, Spirit, Trickster“, Routhledge Classics, London and New York
- Isabelle Stengers; „Reclaiming Animism“, E- flux journal no.36; July 2012.
- Geiger, Marija; „Kulturalni ekofeminizam“, simboličke i spiritualne veze žene i prirode“, Hrvatsko sociološko društvo, institut za društvena istraživanja (IDIZ), Zavod za sociologiju, Odsjeka za sociologiju filozofskog fakulteta u Zagrebu, 2006.
- Hadighi, Mehrdad; „Www Drawing Essay“, Department Head, Professor, and Stuckeman Chair of Integrative Design, Stuckeman School
- Doane, Mary Ann; „The close-up: scale and detail in the cinema, A Journal of Feminist Cultural Studies“, September 22, 2003.
- Roth, Gabrielle; „Putovanje do ekstaze“, Izdavač : Željko Zorica, Zagreb
- Roth, Gabrielle; „Ispleši svoje molitve“, Planetopija, 2009
- Damjanov, Jadranka: „Metafizika crteža“, Sipar, zagreb, 2006